

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

האזינו (שבת תשובה) (חלק יד — שיחה א)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת האזינו, בי"ח תשרי, ה'תשפ"א (א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

האזינו

שבת תשובה

גם צלה"ב: דובר כמ"פ, אשר תוכנה של כל סדרה שקוראים בתורה, שייך הוא להזמן שקוראים אותה. שמזה מובן בנדו"ד, כי הוראה האמורה – שעל האדם להיות "קרוב לשמים" – שייכת במיוחד להזמן שקוראים פ' האזינו – שבכו"כ שנים (כבשנה זו) קוראים אותה בעשי"ת (שבת תשובה)⁷. וצ"ל, מהי השייכות דהוראה זו – להזמן דעשי"ת בכלל, ושבת תשובה בפרט?

ב. ויובן בהקדים שהשבת שבין ר"ה ליוהכ"פ נקרא בשם "שבת תשובה" ועפ"י הידוע: דהשם של כל דבר מורה על תוכנו וחיותו של הדבר, מובן שתוכנו של שבת זה הו"ע התשובה.

ואף שבפשטות נקרא כן להיותו א' מעשרת ימי תשובה; אמנם, מכיון שכל עניני התורה הם בדיוק, הנה מזה שקבעו שמו של היום – "שבת תשובה", מובן כי שייכותו לענין ה-

א. עה"פ "האזינו השמים גו' ותשמע הארץ" א' בספרי: "לפי שהי' משה קרוב לשמים לפיכך אמר האזינו השמים ולפי שהי' רחוק מן הארץ לפיכך אמר ותשמע הארץ".

והנה מובן, דכמו שבכל עניני התורה (מלשון הוראה¹) ישנה הוראה לכל או"א מישראל, כן גם בדבר זה, "שהי' משה קרוב לשמים" – הוראה בזה לכאור"א בעבודתו², והיינו כי כיון שב"כל³ נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה כי הוא משבעה רועים כו' כללות כולם" לכן כאור"א יכול להגיע עכ"פ "לאפס קצהו ושמן מנהו"⁴ מדרגות משה שהתורה הודיעה אודותם לנו, ובנדו"ד – להיות "קרוב לשמים". וכיון שיכול להגיע – מובן שמחוייב להשתדל בזה שהרי עבודת האדם צ"ל "כמאן דבעי למעבד"⁵.

וצלה"ב: איך הוא ביכולת כאור"א להגיע להיות "קרוב לשמים"? ולא עוד אלא שמחוייב להגיע לזה!?

(6) ראה שלה"ח חלק תושב"כ ר"פ וישב. אוה"ת ר"פ נצבים. ועוד.
(7) ובשאר השנים חל בהד' ימים שבין יוהכ"פ לסוכות. ולהעיר מסיפור הידוע שפעם למחרת יוהכ"פ אמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע "איצטער ערשט דארפן תשובה טאָן" (הובא ונתבאר בהקדמה לקוני' זו – נופס בטה"מ תש"ט ולקמן ע' 400). וראה לקמן הערה 31.
(8) ראה או"ת (להה"מ ג"ע) ס"פ בראשית ד, ב ואילך. שעהיה"א פ"א.

(1) זח"ג נג, ב. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק.
(2) ובפרט עפ"י הידוע בענין לימוד האזינו ע"י כאור"א כו' (ראה סה"ש תש"א ס"ע 56, ס' התולדות מהר"ש ע' 74. ס' הזכרונות פכ"ט ממנה"ל מפראג בזה).
(3) תניא רפמ"ב.
(4) תניא פמ"ד.
(5) ראה כתובות סז, א.

ההפטרה להפרשה שקוראים בתורה (כברוב ההפטורות), אלא מצד התוכן של הזמן שהוא ענין התשובה¹².

ומכיון שכן, הרי מובן שאין מקום לקטן – שפטור מכל המצות¹³ וממילא אין שייך אצלו (שלימות) ענין התשובה¹⁴ – שיאמר ההפטרה ד- „שובה ישראל”¹⁵.

ועפ”ז י”ל, שהשבת נקרא „שבת

תשובה היא לא רק בזה שהוא יום א’ מעשרת ימי תשובה, אלא גם מצד ענין השבת שבו: להיותו השבת של העשיית, יש בו מעלה מיוחדת בענין התשובה, יתירה על שאר הימים מעשיית.

וגם להדיעה⁹ שהשם הוא „שבת טובה” (ולא „שבת תשובה”) – שלכאורה נקרא כן ע”ש ההפטרה המתחלת „שובה ישראל”¹⁰,

הרי מזה גופא שקבעו ההפטרה „שובה ישראל” – שתוכנה ענין התשובה – לשבת זה, מובן ששבת זה שייך במיוחד לענין התשובה.

וכדמוכח גם מהמובא בפוסקים¹¹ ד„נוהגין שאין נער אומר ההפטרה שובה ישראל” – אף שכל ימות השנה אומר גם קטן ההפטרה.

כי קביעות ההפטרה ד„שובה ישראל” בשבת זה אינה מצד שייכות

(12) ראה שו”ע או”ח סי’ תכח ס”ח וברמ”א שם.

(13) חגיגה ב, סע”ב. ואף בקטן שהגיע לחנוך – הרי זה מצותי דאב לחנוך בנו, אבל הקטן עצמו פטור (הל’ ת”ת לאדמוה”ז בתחלתו).

וגם לדעת התוס’ (ברכות מח, א ד”ה עד שיאכל) דהקטן נקרא „מחוייב בדבר מדרבנן” – מובן שאין לומר שבו החיוב בשלמותו.

(14) רמ”א או”ח סו”ס שמג. שו”ע אדה”ז שם.

ומה ש”מ”מ טוב לו שיקבל ע”ע איזה דבר לתשובה ולכפרה” (רמ”א ואדמוה”ז שם) – מובן שאי”ז שלימות ענין התשובה (שלכן די „איזה דבר”) ובפרט ש”ל דאין ענינה של תשובה זו למנוע עונש (דכיון שעשה העבירה בעת קטנותו, הרי לאו בר עונשין הוא); אלא להסיר הלכלוך והפגם דמעשה החטא (נתבאר בארוכה בהתועדות דש”פ בלק תש”ל (נדפס בלקוטי ביאורים לתניא (להר”י שי קאָרף) ח”ב ע’ רסה ואילך)).

(15) בשו”ע אדה”ז (או”ח סרפ”ד ס”ח); „ויש נוהגין כבוד וסלסול במרכבה כו’ שלא יפטיר אלא גדול ויש נוהגין כן גם בשבת תשובה”. ומשמע שהוא מטעם חשיבות (ראה מטה אפרים סתר”ב סעי’ מ: ויש לקרות להפטורה זו איש חשוב).

– אבל הרי זוהי החשיבות (ע”ד חשיבות התשובה על שאר המצוה. להעיר מלקו”ת ד”ה כי המצוה הזאת).

(9) סי’ המנהגים (לר’ יצחק אייזיק טירנא – מנהגי עשיית). מטה משה (עניני עשיית אות תתלג). מטה אפרים (סתר”ב סעי’ מ). וכן הובא השם בשו”ע אדמוה”ז סרפ”ד ס”ח. סתכ”ט ס”ב. אבל בסתקפ”ב ס”ד הובא בשם „שבת תשובה”. וכ”ה בס’ האגור (הל’ ר”ה אות תתכב). מהר”ל (הל’ עשיית), שיירי כנה”ג (לטור סי’ תר”ב). וכן נרשם בכ”ק רבותינו ושיאינו על הדרושים דשבת זה שראיתי.

ב’ הדיעות הובאו בס’ נהג כצאן יוסף (עניני שבת תשובה).

(10) ראה בס’ המנהגים ומט”מ שבהערה הקודמת.

(11) מהר”ל שם. שיירי כנה”ג שם. מט”מ שם (הובא במג”א או”ח סרפ”ב סקי”ב). שו”ע אדמוה”ז סרפ”ד ס”ח בשם „ויש נוהגין”.

(ב) תשובה עילאה – שענינה¹⁸ בכללות, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה¹⁹, דביקות הנשמה בשרשה ומקורה²⁰.

והביאור בזה:

כללות העבודה דתומ"צ היא התקשרות האדם לאלקות מצד כחות הפנימיים שלו²¹. וכשעובר ר"ל על א' ממצות התורה, נעשה עי"ז חסרון ופגם בהתקשרות הכחות שלו להקב"ה. ומכיון שמצד הכחות פנימיים שלו נעשה נפד מאלקות, לכן בכדי לחזור ולקשרם לאלקות, צריך לעורר עצם נפשו שלמעלה מהכחות פנימיים; כי החטאים אינם פועלים חלישות בהתקשרות עצם נפשו לאלקות²², ולכן ביכולתו לחזור ולקשר גם את הכחות שלו להקב"ה²³.

שובה" לא רק ע"ש תחלת ההפטרה, אלא (גם, ובעיקר) מצד תוכנו של השבת, שהו"ע התשובה (שבסיבתה קוראין הפטרה זו).

ונמצא, דגם לדיעה זו הרי השם "שבת שובה" מורה על שייכותו המיוחדת של שבת זה לענין התשובה.

וצ"ל: מהי השייכות המיוחדת בין שבת זה (מצד ענין השבת שבו) לענין התשובה?

ג. והביאור בכ"ז:

ידוע פירוש אדמוה"ז¹⁶ על מאמר רז"ל¹⁷ (בהחילוק שבין התשובה דכל השנה להתשובה דעשי"ת) "הא (בעשי"ת) ביחיד הא (כל השנה) בציבור" – שהתשובה דעשי"ת היא מצד בחי' "יחיד" שבאדם – יחידה שבנפש, והתשובה דכל השנה היא מצד בחי' "ציבור" שבאדם – עשרה כחות הפנימיים.

וב' בחי' אלו כתשובה [א] מצד עשרה כחות הנפש, (ב) מצד יחידה שבנפש] מתאימות לב' המדרגות שבתשובה: (א) תשובה תתאה – שענינה לתקן עוונותיו של האדם,

18) אגה"ת פ"ח ואילך. לקו"ת ר"פ האזינו.

19) קהלת יב, ז.

20) ראה לקו"ת נצבים (מו, סע"ד) דבי' בחי' תש"ת ותש"ע הם ב' בחי' ממלא וסובב שבנפש. ובלקו"ת ראה (כז, א) ושה"ש (מט, סע"ב, נא, א) דתשובה עילאה הוא גילוי בחי' יחידה.

21) ועד"ז ההמשכה שע"י קיום המצות הוא "לא תקנא רזא דשמי" – המשכת אורות בכלים דע"ס כי "רמ"ח פיקודין אינון רמ"ח איברין דמלכא" (ראה תו"א סז, ד. לקו"ת נצבים מה, ב. ובכ"מ).

22) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1151.

23) ועד"ז למעלה (ראה לעיל הערה 21), דמאחר שפגם בשם הוי' ע"י שחיסר מצוה כו' והתשובה היא באה לתקן ולהמשיך הוי', לכך צ"ל התשובה מגעת למעלה מעלה לבחי' אנכי הוא עצמותו ית' להמשיך בחי' הוי' משם

16) לקו"ת תבא מג, סע"ד. ובחנה אריאל האזינו (מד, ב): בזה"ל שמענו בליאדי כאן ליחיד הוא בחי' תשובה דיחידה ליחידו ש"ע כאן לצבור לבחי' הג' קווין דמדות עכ"ל. – ולהעיר דאף דמפרש שם, והמדות נק' צבור ורכים כי רבים ג' היינו ג' קווין דמדות" בנדו"ד הרי הכוונה (כפשוטה) לעשרה (מישראל). ומש"כ "דמדות" – עיי"ש שהכוונה מוחין דגדלות הנמשכים במדות עליונות.

17) ר"ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א.

מלאכות ועובדין דחול, שענינם לברר עיני רשות ולהעלותם לקדושה²⁶.

ודוגמתה בעבודת התשובה היא בחי' תשו"ת – העבודה עם הכחות פנימיים שלו, שהיו נפרדים מאלקות, לחזור ולקשרם לקדושה.

אבל ביום השבת המלאכה אסורה. כי מצד עליית העולמות ביום השבת, הרי האדם הוא למעלה מעיני העולם (ועבודת הבירורים); ועבודתו אז היא העלי' מדרגא לדרגא בקדושה גופא²⁶.

ובדרגות התשובה, עבודת יום השבת היא תשו"ת²⁷ – דביקות ועליית הנשמה לשרשה ומקורה.

ובזה יש לבאר העילוי בעבודת התשובה של שבת תשובה על עבודת התשובה דשאר הימים מעשי"ת:

כמדובר כמ"פ, הנה הז' ימים שבין ר"ה ויוהכ"פ הם כנגד ז' ימי השבוע של כל השנה, דבכל יום מז' ימים אלו בו התשובה והתיקון על אותו היום בשבוע של כל שבועות השנה (דהיינו, ביום א' התשובה והתיקון על כל יום א' דכל השנה, ביום ב' על כל יום ב' דכל השנה וכו')²⁸.

ועפ"ז מובן, דאף שבכללות הרי כל עשי"ת ענינם תשו"ע, כנ"ל, בכ"ז, מאחר שימי החול דעשי"ת ענינם התיקון על העבודה דימות החול של כל השנה, אין זו אמיתית ושלמות העבודה דתשו"ע.

אמנם, מכיון שענינה של תשובה זו הוא למלאות הפגם והחסרון של הכחות פנימיים, הרי בהכרח לומר שהיא ממדריגה בנפש שיש לה שייכות להכחות, והחסרון בהם – על ידי עוונות – „תופס מקום אצלה“; ז. א. דתשובה זו, אף שגם היא באה מצד עצם נפשו שלמעלה מהכחות פנימיים, אבל היא ממדרי' בנפש שכבר נמשכה להיות בחי' שרש ומקור אל הכחות, ולא עצם הנפש ממש²⁴.

אבל בחי' יחידה – עצם הנפש שלמעלה מלהיות שרש ומקור אל הכחות – היא למעלה לגמרי מענין החטאים²⁵. והתשובה מצד בחי' זו אינה על חטאים ועוונות, אלא ענינה העלי' מחיל אל חיל בדביקות הנשמה בשרשה ומקורה.

וזהו מעלתה של התשובה דעשי"ת על התשובה של כל השנה – העבודה דתשובה עילאה, מצד בחי' יחידה שבנפש.

ד. והנה, דוגמת ב' בחי' אלו בתשובה, הם בכללות ב' אופני העבודה דימות החול ודיום השבת:

בימות החול הרי עיקר עבודת האדם היא עבודת הבירורים, ע"י הל"ט

למלאות הפגם והחסרון (לקו"ת נצבים שם, ג. ד. וראה לקו"ת אחרי כו, ג. דרמ"צ מצות וידוי ותשובה. ובכ"מ).

24) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1145 (ובהנסמן שם) דתשובה מכיון שענינה הוא לתקן הענינים דהיפך רצון העליון הרי גם היא שייכת לבחי' רצון (אלא שכזה גופא היא מגעת בעומק הרצון, בבעל הרצון) ולא בעצמותו ממש.

25) ראה אוה"ת בראשית כרך ו ע' 2090 בסופו.

26) תו"א יג, א. סה, ב. ג. קיג, א. לקו"ת בלק עב, א ואילך. ועוד.

27) אגה"ת פ"י. לקו"ת שבת שובה טו, ג. ועוד.

28) ראה ש' הכוונות דרושי ר"ה (לפני דרוש הא').

וכדרשת חז"ל¹⁷ עה"פ³², "דרשו הוי' בהמצאו גוי' בהיותו קרוב" – "אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ", דבימים אלו הרי הקב"ה "קרוב" – "קרוב המאור אל הניצוץ"³³, שזה פועל על ה"ניצוץ" שיימשך (זאָל זיך ציען) למקורו – המאור.

ולכן אף שבכל ימות השנה צ"ל העבודה בסדר והדרגה – מקודם תש"ת, ורק אחר"כ להגיע לתש"ע, הרי בעשי"ת יש נתינת כח מלמעלה לכאור"א שיוכל להגיע להיות "קרוב לשמים" – תש"ע.

ומעלה מיוחדת בקביעות אשר שבת תשובה בא תיכף אחרי ר"ה, ושבוע הימים בין ר"ה ליוהכ"פ מתחיל ביום השבת – דכיון דשבת, מיני' מתברכין כולא יומין³⁴, ה"ז נתינת כח מיוחד שגם העבודה דכל שאר העשי"ת תהי' במדרגת תש"ע דיום השבת.

(משיחות שבת תשובה תשכ"ב, תשכ"ז)

לעיל הערה 7, הרי מובן שהתשובה היא באופן נעלה עוד יותר (שהרי מעלין בקודש). ולכאור' חידוש גדול הוא לומר שהיא למע' מהתשובה דעשי"ת ויוהכ"פ, וכהלשון (ראה הערה הנ"ל): "איצטער ערשט דארפן תשובה טאָן". וצ"ע בכ"ז. [מה שלא נתבארה מעלה זו* דד' ימים אלו בפירוש בש"ס ופוסקים – י"ל שהוא ע"ד המבואר בנוגע להקפות שלא נזכרו בתושב"כ ולא בש"ס כו' (לקו"ת סוכות פ, ג. סידור אדה"ז רסט, ב)].

(32) ישע"י נה, ו.

(33) ד"ח יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.

(34) זח"ב סג, ב. פה, א.

(* כ"א רק שאז אין עונות כי טרודים במצות (ויק"ר פ"ל, ז. ועוד).

משא"כ ביום השבת דז' ימים אלו, שבו התשובה והתיקון על העבודה דיום השבת של כל השנה, הרי עבודת יום זה היא השלימות בהעבודה דתש"ע.

ה. עפ"י כהנ"ל יש לבאר השייכות של דרשת הספרי – משה הי' "קרוב לשמים" (כנ"ל ס"א) – לשבת תשובה: ב' הבחינות – "ארץ" ו"שמים" בנפש האדם, הם בכלל – הכחות פנימיים ועצם הנשמה: הכחות פנימיים, שבאים בהתלבשות באברי הגוף, הם בחי' "ארץ" שבאדם; ועצם הנשמה, בחי' יחידה, שבבחי' מקיף על הגוף, היא בחי' "שמים" שבאדם²⁹.

ולכן ב' הבחינות שבתשובה [א] תש"ת – מצד הכחות פנימיים, [ב] תש"ע – מצד בחי' יחידה] מתאימות לב' הבחינות, "ארץ" (תש"ת) ו"שמים" (תש"ע)³⁰.

ועפ"י המבואר לעיל (ס"ג) אשר התשובה דעשי"ת בכלל ושבת תשובה בפרט היא העבודה דתש"ע, הנה מובן כי בימים אלו על האדם להיות "קרוב לשמים" – העבודה דתש"ע³¹.

ובזה יובן איך שביכולת כל אדם להגיע למדרגה זו ד"קרוב לשמים".

והביאור: זה שעבודת עשי"ת היא תש"ע, אינו בא מצד האדם העובד, אלא מצד הכח שנותנים מלמעלה.

(29) לקו"ת שה"ש ד"ה כי כאשר השמים החדשים (מט, ג).

(30) לקו"ת שם (שם, ב"ג) וביאורו (ג, ג ואילך).

(31) ראה לקו"ת שם (ג, סע"ב"ג).

ועד"ז בד' ימים שבין יוהכ"פ לסוכות (ראה